

Socio-Economic Problems and the State

journal home page: <http://sepd.tntu.edu.ua>

ISSN 2223-3822

Korzhnivska, N., Yasinetska, I. & Bepaliy, I. (2021) Efektyvnist mekhanizmv rozvytku liudskoho potentsialu silskykh terytorii [Efficiency of human resources development mechanisms in rural areas]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 25, no. 2, pp. 247-256. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21knlpst.pdf>

ЕФЕКТИВНІСТЬ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Наталія КОРЖЕНІВСЬКА

Ірина ЯСІНЕЦЬКА

Ігор БЕСПАЛИЙ

Подільський державний аграрно-технічний університет
вул. Шевченка, 13, м. Кам'янець-Подільський, 32300, Україна

e-mail: nkorzhnivska@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-002-4665-6676>

e-mail: pro_navch@pdatu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-2996-4394>

e-mail: igor.police@ukr.net

Анотація: Концепція розвитку людського потенціалу та пошуку ефективних механізмів її імплементації набуває все більшого поширення. Особливої уваги набувають означені дослідження в контексті погіршення стану ресурсів сільських територій, занепаду інфраструктури, недостатньо врегульованої системи соціальних послуг, демографічною кризою, трудовою міграцією, безробіттям і бідністю. Дослідження спрямоване на теоретичне обґрунтування та аналіз механізмів розвитку людського потенціалу сільських територій. У статті виокремлено важливість їх ефективності та значення мотиваційних пріоритетів. Охарактеризовано людський капітал, як інтелектуальну ланку ресурсного потенціалу та рушій економічного зростання. Визначено, що з метою попередження впливу ризиків реалізації ефективних механізмів розвитку людського потенціалу сільських територій важливо використовувати переваги диверсифікації сільськогосподарського підприємництва та зайнятості. Проведений аналіз чисельності постійного населення України, з'ясовано вплив суттєвої різниці у чисельності населення, що проживає у сільській місцевості та містах. Аналіз виробництва аграрної продукції виявив відчутну різницю у пріоритетах селянських (фермерських) господарств і домогосподарств, оскільки населення, на відміну від фермерів, надає перевагу виробництву тваринницької продукції. Однак зростання виробництва не корелює з прибутковістю, дослідження показало тенденцію зниження рівня рентабельності. Доповнено та розширено характеристику чинників впливу на розвиток людського капіталу. Політичні, економічні, управлінські, освітні, інвестиційні, інституційні інструменти мають балансувати інтереси та сприяти виробленню спільного напрямку мінімізації ризиків і розвитку людського потенціалу. Акцентовано на важливості визначення тактичних інструментів, оперативних заходів реалізації механізмів та формуванні суб'єктів в особі органів влади, товаровиробників, освітніх та навчально-наукових установ, стейкхолдерів.

Ключові слова: ефективність, механізми розвитку, людський потенціал, сільські території, мотивація.

Article history:

Received: October, 2021

1st Revision: October, 2021

Accepted: November, 2021

JEL classification:

R110

R580

UDC:

332.012

DOI:

<https://doi.org/10.33108/sepd.2022.02.247>

Корженівська Н. Ефективність механізмів розвитку людського потенціалу сільських територій [Електронний ресурс] / Наталія Корженівська, Ірина Ясінецька, Ігор Беспалий // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2021. — Вип. 2 (25). — С. 247-256. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21knlpst.pdf>

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми.

Основою розвитку національної економіки є ефективно функціонуючі територіальні громади, потенціал яких формується різними видами ресурсів. Основу ресурсного потенціалу визначає людський капітал, його можливості, здатність до саморозвитку та відтворення. Географічне розташування, виробничі потужності, наявність земель сільськогосподарського призначення дають підстави стверджувати, що має бути ефективним поступальний розвиток національної економіки. Однак, існуючі соціально-економічні, політичні, екологічні, демографічні та інші проблеми не дають змогу вдало використовувати наявний потенціал. Серед іншого, значний негативний вплив на розвиток економіки має криза кадрового потенціалу, особливо щодо перспектив впровадження державної політики відносно розвитку сільських територій, формування й розвитку їх людського капіталу.

2. Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблеми наявності та ефективних механізмів розвитку людського потенціалу, питання трудової міграції, особливо жителів сільських територій, розглядають такі науковці: І. Моначин., І. Періг, О. Малиновська, Г. Нагорняк, І. Горбачова, Ю. Гуменюк, М. Малік, О. Богуцький, Ю. Єрмаков та інші. Учені досліджують мотиви трудових мігрантів, зв'язок між їх економічним становищем і потенційними можливостями працевлаштування у своїх територіальних громадах. Виявлено окремі механізми розвитку людського потенціалу та чинники впливу на демографічну ситуацію у сільській місцевості. Однак, невирішеними залишаються питання формування більш досконалих інституцій, що забезпечують підтримку підприємництва, механізмів реалізації стратегії розвитку сільських територій в контексті вдосконалення трудового потенціалу.

3. Постановка завдання.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та аналізі механізмів розвитку людського потенціалу сільських територій з огляду на ефективність та мотиваційні пріоритети.

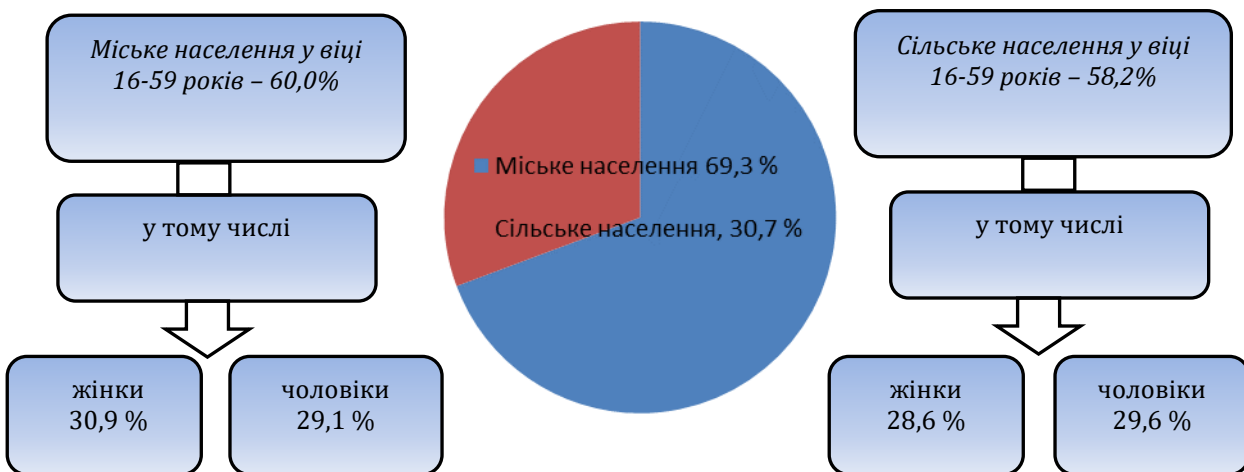
4. Виклад основного матеріалу.

Людський капітал – велика європейська держава з населенням понад 40 млн. осіб, наявність великої кількості вчених та інженерів, які цінуються у світі, а також понад 70 відсотків людей, які мають вищу освіту. Україна займає перше місце у категорії “внесок у розвиток науки та технологій” в рейтингу “The Good Country Index”. Більшість регіональних центрів мають потужну науково-освітню базу, що забезпечується регіональними науково-дослідними інститутами, закладами вищої освіти з відповідним кадровим потенціалом, що в майбутньому можуть стати основою для створення науково-виробничих та інноваційних центрів розвитку. Щороку Україна випускає 130 тис. спеціалістів інженерних спеціальностей. Держава перебуває серед лідерів у Центральній та Східній Європі за кількістю ІТ-фахівців. Згідно з результатами розрахунку індексу регіонального людського розвитку, що проводиться щороку Мінрегіоном, існують значні відмінності за показником людського розвитку серед регіонів. Згідно з даними за 2018 рік, у дев'яти регіонах (2017 рік – 13 регіонах) значення індексу є нижчим за середній показник в Україні (Херсонська, Житомирська, Кіровоградська, Рівненська, Чернігівська, Черкаська, Дніпропетровська, Хмельницька, Сумська області). Таким чином, рівень людського розвитку у відзначених регіонах

потребує особливої уваги з боку центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування [7].

Однією з серйозних проблем ефективного розвитку сільських територій є спад у зайнятості, зростання середнього розміру фермерських господарств з високим рівнем механізації праці і, зрештою, скорочення рівня зайнятості стає причиною часткового заняття фермерством, що не забезпечує достатнього прибутку для сімей і спричиняє необхідність у додаткових джерелах прибутку для збереження життєздатності господарств. Занепад у цьому ключовому секторі позначається на місцевій економіці тих сільських районів, які залежать від доходів сільського господарства. З метою уникнення зовнішніх ризиків важливо використовувати переваги диверсифікації сільськогосподарського підприємництва та зайнятості, не пов'язаної з фермерством. На цьому фоні малозабезпечені сільські райони мають більше проблем, більш високі рівні довгострокового безробіття та менші можливості отримати вигоду від розвинутих міст [8].

Вже стабільною негативною тенденцією для України є постійне зниження чисельності населення та такі ж зміни у структурі постійно проживаючого населення. Сільське населення займає одну третину від міського, надію викликає збільшення у структурі сільського населення людей працездатного віку (58,2%) (рис. 1).

Рис. 1. Структура чисельності постійного населення України стном на 01.01.2021

Джерело: [2].

Одним із індикаторів ефективності трудових ресурсів на селі є виробництво продукції (табл. 1), оскільки можливість працювати й реалізовувати людський потенціал проявляється саме у можливості жити, працювати і створювати матеріальні та соціальні блага. В динаміці відчутна тенденція до зростання продукції сільського господарства, особливо галузі рослинництва за всіма категоріями господарств. Відчутна різниця у пріоритетах між фермерськими господарствами та населенням, оскільки останні надають перевагу виробництву продукції тваринництва, тоді як фермери здебільшого вирощують рослинницьку продукцію.

Виробництво продукції та можливості її успішної реалізації дозволяють отримувати прибуток та слугувати мотиваційним чинником розвитку людського потенціалу, зокрема сільських територіальних громад.

Таблиця 1. Динаміка структури продукції сільського господарства за категоріями господарств (у постійних цінах 2016 року; % до загального обсягу)

Основні види продукції	Роки					
	2010	2015	2017	2018	2019	2020
<i>Підприємства</i>						
Продукція сільського господарства	54,9	61,6	63,0	65,2	66,1	64,6
у тому числі						
Продукція рослинництва	60,9	66,1	67,4	69,5	69,9	68,3
Продукція тваринництва	40,6	47,5	48,0	49,5	51,3	52,3
<i>у т. ч. фермерські господарства</i>						
Продукція сільського господарства	7,3	9,2	10,2	10,9	11,6	10,7
у тому числі						
продукція рослинництва	9,7	11,5	12,6	13,3	14,1	13,2
продукція тваринництва	1,7	1,9	2,0	2,1	2,3	2,5
<i>Господарства населення</i>						
Продукція сільського господарства	45,1	38,4	37,0	34,8	33,9	35,4
у тому числі						
продукція рослинництва	39,1	33,9	32,6	30,5	30,1	31,7
продукція тваринництва	59,4	52,5	52,0	50,5	48,7	47,7

Джерело: [2].

Загалом за галуззю сільського господарства спостерігаємо прибутковість підприємств, однак не можливо не звернути увагу на стабільне за роками зниження рівня рентабельності практично вдвічі за аналізований період (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка основних показників діяльності підприємств

Показники	Індекс змін (2020 р./2015 р.)	Роки					
		2010	2015	2017	2018	2019	2020
Чистий прибуток (збиток), млн грн	0,79	17253,6	101912,2	68276,8	70461,8	92892,9	81032,6
Підприємства, які одержали чистий прибуток:							
у відсотках до загальної кількості	0,93	69,6	88,9	86,7	86,7	83,5	83,1
фінансовий результат, млн грн	0,84	22094,9	127525,5	88676,3	93249,0	115197,6	107547,0
Підприємства, які одержали чистий збиток:							
у відсотках до загальної кількості	1,52	30,4	11,1	13,3	13,3	16,5	16,9
фінансовий результат, млн грн	1,03	4841,3	25613,3	20399,5	22787,2	22304,7	26514,4
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	0,45	17,5	30,4	16,5	14,2	16,6	13,9
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	0,44	24,5	43,0	23,2	18,9	19,8	19,0
Кількість найманих працівників, тис. осіб	0,88	645,2	500,9	489,2	479,8	472,1	443,7

Джерело: розраховано автором за даними [2].

Розвиток людського потенціалу сільських територій став заручником укрупнення аграрного бізнесу, скорочення робочих місць, стагнації виробничої, соціальної та логістичної інфраструктури, демографічної кризи та старіння сільського населення. Існуючі державні механізми та програми виявили свою неспроможність, у переважній більшості, подолати наслідки окреслених проблем. Розвиток людського потенціалу крізь призму людського капіталу означає не лише його наявність та

використання, а й інвестування в людину та її інтелектуальний пріоритет.

Не менш важливим викликом для розвитку людського потенціалу сільських територій є трудова міграція, особливо молоді, яка все частіше ігнорує важливість економіки знань, як одного з напрямів інноваційного розвитку особистості, колективу та держави в цілому. Пріоритетність розвитку людського інтелектуального капіталу на сьогодні є однією з головних складових стратегії конкурентоспроможності при формуванні економіки, що ґрунтується на знаннях.

Одним із факторів небажання здобувати вищу освіту є реалії процесів глобалізації, які сформували зростаючий попит у розвинених країнах на трудових мігрантів. З одночасним попитом на висококваліфікованих робітників відбувається високий попит на вакансії некваліфікованих і низько кваліфікованих працівників. Порівняно вища заробітна плата дає можливість заощаджувати та планувати власні витрати, здійснювати заощадження. Зростаючий рівень безробіття також в переважній більшості унеможливорює повернення заробітчанин. Тоді як використання дешевої робочої сили трудових мігрантів дає змогу роботодавцям залишатися конкурентоспроможним, зокрема через зниження трудових витрат, що підсилює попит на трудових мігрантів [5].

Специфічними ознаками економіки знань є: освіта (її інституції, їх концептуальна парадигма, трансформаційний континуум); наука (гнучкість, адаптивність, інноваційність, конвергенція з освітою та бізнесом); інтелектуалізація праці, робота з великими обсягами інформації, її оновлення; академічна доброчесність; зростання ролі людського капіталу та когнітивних навичок; розвиток інфраструктури економіки знань, інформаційних і комунікаційних мереж [11].

Чинниками впливу на розвиток людського капіталу виступають раніше сформовані політичні, що характеризуються відсутністю системного підходу і надмірною централізацією; зміни в економіці суб'єктів господарювання, нові кваліфікаційні вимоги до персоналу, процесу управління кадрами; освіта та знання, як інтелектуальний ресурс та потенціал. Інвесторами людського капіталу багато науковців вважають державу, яка має забезпечувати ефективні механізми розвитку людського потенціалу, використовуючи інструменти власних інституцій. Інші науковці наголошують на тому, що «сучасне розуміння національної політики вимагає на шляху економічної актуалізації людського потенціалу орієнтуватися більше на формування суспільно-інституційних структур: конструктивного балансування інтересів різних категорій економічного інтересу, ефективної координації політичних рішень та фактичних дій, підтримки представницької та прямої адвокації носіїв людського потенціалу у середовищі релевантних стейкхолдерів задля розширення участі у виробленні спільної політики та мінімізації ризиків відчуження економічних вигід нарощування людського капіталу» [6, 10].

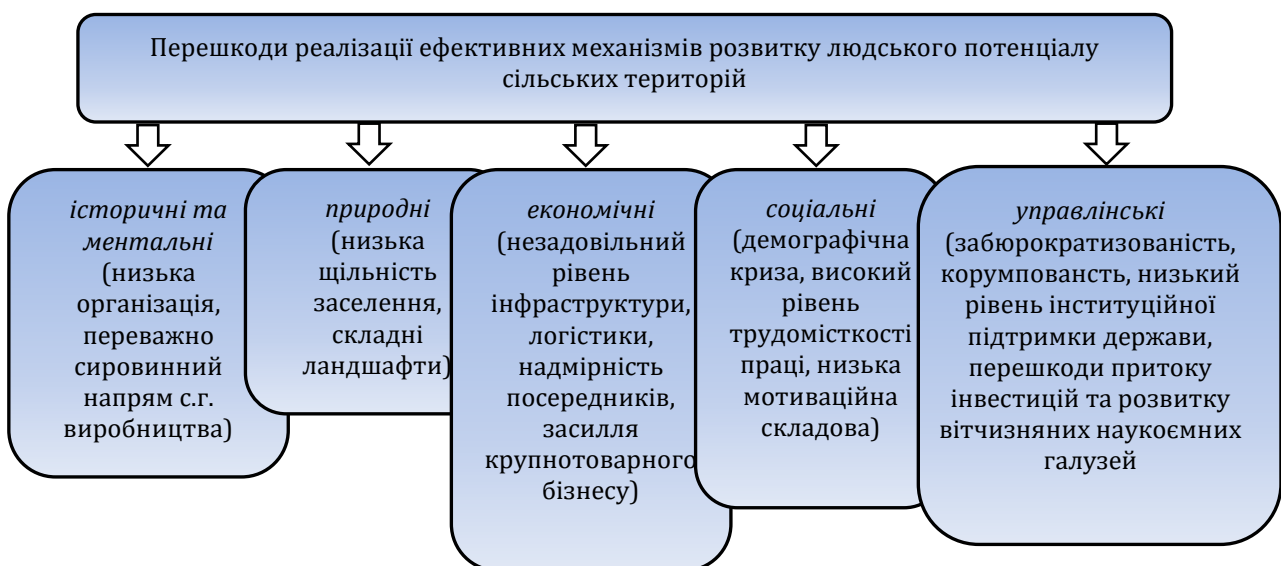
Реалізація політики формування людського капіталу складається з таких функціональних механізмів, як адміністративний, організаційний, економічний і правовий. У сукупності їх дій досягається виконання цілей системи державного управління формуванням людського капіталу та злагоджена робота усіх складових механізму державного управління. Рівні механізму державного управління формуванням і використанням людського капіталу містять:

- макрорівень (державна стратегія, політика у сфері охорони здоров'я, освіти, культури, інфраструктура, інвестиції в людський капітал);
- мезорівень (створення робочих місць, міграція, забезпечення соціальних стандартів);
- мікрорівень (охорона здоров'я, освіта, наука, культура, соціальне забезпечення, професійний розвиток, мотивацій, самоосвіта);
- нанорівень (особистісні та професійні властивості людини) [9].

Як свідчать дослідження, наявні системні прорахунки молодіжної політики на селі. Неоптимальними є потоки трудової міграції, дисбаланси мобільності трудових ресурсів на селі. І досі не вирішена проблема якісного та доступного медичного обслуговування сільського населення. Відсутні дієві стимули щодо повернення молодих кваліфікованих спеціалістів на постійне місце проживання до сільської місцевості. У більшості випадків, в українських селах відсутні реальні можливості щодо самореалізації сільської молоді (всебічного розвитку дітей за допомогою дошкільної та позашкільної освіти) у рідному селі. У занепаді переважна більшість закладів культури на селі. Слід визнати, що кризовий стан соціальної інфраструктури сільських населених пунктів обумовлений наступними чинниками: недосконалістю державних цільових програм, їх декларативністю та невідповідністю соціальним пріоритетам і реальним обсягам фінансування; невпорядкованістю відносин власності на об'єкти соціальної інфраструктури у селах; недосконалістю системи територіального розміщення об'єктів соціальної інфраструктури у сільській місцевості; недостатністю бюджетних коштів для ефективного функціонування і розвитку об'єктів соціальної інфраструктури в сільській місцевості та відсутністю дієвих стимулів залучення коштів з інших (у т. ч. позабюджетних) джерел. У цілому, відсутність комплексного вирішення соціальних проблем села та розвитку сільських територій загрожує збереженню селянства, як носія української ідентичності, культури та духовності [4].

Механізми розвитку людського потенціалу сільських територій передбачають процес прогресивних змін кількісно-якісних характеристик трудового потенціалу для забезпечення його найповнішої реалізації і ефективного використання, потреб соціально-економічного розвитку. Складові такого механізму включають нормативно-правове забезпечення та інституційна підтримка; визначення змін у середовищі впливу на розвиток сільських територій; джерела ресурсів; геополітичні трансформації; мотиваційні чинники міграції; демографія; розвиток зеленого туризму; державне регулювання означених процесів; усунення та попередження загроз руйнування і розвитку трудового потенціалу, як основного ресурсу держави. Важливо визначати тактичні інструменти, оперативні заходи реалізації механізму та сформулювати перелік суб'єктів в особі органів влади, товаровиробників, освітніх на навчально-наукових установ, стейкхолдерів [1, 3].

Дослідження дали змогу узагальнити основні перешкоди в досягненні реалізації ефективних механізмів розвитку людського потенціалу сільських територій (рис. 2).

Рис. 2. Перешкоди реалізації розвитку людського потенціалу сільських територій

Як свідчать дані досліджень, ефективні механізми формування та використання людського потенціалу проявляються у соціально-економічній природі та якісно-кількісній характеристиці споживання. Сучасне суспільство одним із пріоритетних напрямів реалізації сталого розвитку має враховувати й екологічну складову. За умов розширення кругозору в частині привернення уваги до питання збереження навколишнього середовища та виробництва якомога більшої кількості екологічної продукції розкриватимуться можливості як для покращення життя людей кожної окремої території, так і для виникнення додаткових можливості щодо створення нових робочих місць.

5. Висновки та перспективи подальших досліджень в даному напрямку.

Таким чином, ефективність механізмів розвитку людського потенціалу сільських територій потребує їх удосконалення та адаптації до сучасних викликів і небезпек. Значним недоліком сьогодення вважаємо проблематичність у напрямі інтелектуалізації людського капіталу, особливо сільської молоді, яка все більше надає перевагу працевлаштуванню (подекуди нелегальному) за кордоном. Зростання пріоритетності форми над змістом освітніх послуг, недоступність до засобів сучасної інтерактивної комунікації, забюрократизованість освітнього процесу на всіх освітніх рівнях не сприяють формуванню та розвитку висококваліфікованих працівників. Тому задля підвищення ефективності розвитку людського потенціалу сільських територій, зокрема, пропонуємо виокремити сфери дії та впливу на результативність механізмів активізації просвітницької діяльності, участі громадськості у процесах децентралізації та управління територіальними ресурсами. У цьому зв'язку важливо збалансовувати окремі інструменти механізму розвитку людського потенціалу сільських територій через удосконалення та посилення ролі інститутів старост, як комунікаційної ланки з громадськістю. Обов'язковою складовою при розробці та реалізації ефективних механізмів розвитку людського потенціалу сільських територій має бути оцінка ризиків та напрямів їх попередження, особливо при розробці проектних документів на участь у грантових, державних інвестиційних та інших програмах і проектах розвитку громад. Підвищення знань та інтелектуальних здібностей людини, посилення затребуваності освіти, активізація інвестицій у людський капітал; зростання значущості витрат на наукові інноваційні дослідження передбачають подальші наукові методологічні та прикладні розробки щодо процесів формування, функціонування і розвитку трудового потенціалу сільських територій.

Author details (in English)

EFFICIENCY OF HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT MECHANISMS IN RURAL AREAS

Nataliia KORZHENIVSKA

Irina YASINETSKA

Igor BESPALIY

State Agrarian and Engineering University in Podilia

Shevchenko str., 13, Kamianets-Podilsky, Khmelnytsky region, Ukraine, 32300

e-mail: nkorzhenivska@gmail.com

e-mail: pro_navch@pdatu.edu.ua

e-mail: igor.police@ukr.net

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-002-4665-6676>

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-2996-4394>

Abstract. *The concept of human development and the search for effective mechanisms for its implementation is becoming more widespread. Particular attention is paid to these studies in the context of research on the deterioration of rural resources, infrastructure decline, insufficiently regulated social services, demographic crisis, labor migration, unemployment and poverty. The research is aimed at theoretical*

substantiation and analysis of mechanisms of human potential development in rural areas. The article highlights the importance of their effectiveness and highlights the importance of motivational priorities. Human capital is characterized as an intellectual link of resource potential and a driver of economic growth. It is determined that in order to prevent the impact of risks of the implementation of effective mechanisms for the development of human potential in rural areas, it is important to use the benefits of diversification of agricultural entrepreneurship and employment. An analysis of the permanent population of Ukraine, the impact of a significant difference in the population living in rural areas and cities. The analysis of agricultural production revealed a significant difference in the priorities of peasant (farmer) farms and households, as the population, unlike farmers, prefers the production of livestock products. However, the growth of production does not correlate with profitability, the study showed a downward trend in profitability. The characteristics of the factors influencing the development of human capital have been supplemented and expanded. Political, economic, managerial, educational, investment, institutional instruments should balance interests and contribute to the development of a common direction of risk minimization and human development. Emphasis is placed on the importance of defining tactical tools, operational measures for the implementation of mechanisms and the formation of actors in the face of government, manufacturers, educational and research institutions, stakeholders.

Key words: *efficiency, development mechanisms, human potential, rural areas, motivation.*

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21knlpst.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Korzhenivska, N., Yasinetska, I. & Bepaliy, I. (2021) Efektyvnist mekhanizmv rozvytku liudskoho potentsialu silskykh terytorii [Efficiency of human resources development mechanisms in rural areas]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava* [Socio-Economic Problems and the State] (electronic journal), Vol. 25, no. 2, pp. 247-256. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21knlpst.pdf>

Використана література:

1. Горбачова І. В. Механізми формування та розвитку трудового потенціалу сільських територій. *Економіка і суспільство*. Вип. 14. 2018. С. 175-181.
2. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Єрмаков О. Ю., Личук Л. І. До проблеми формування і використання трудового потенціалу на засадах сталого розвитку сільських територій. *Економіка та держава*. № 5. 2018. С. 28-33.
4. Коваль Н. В., Корженівська Н. Л. Вплив трудового потенціалу аграрного сектору на демографічну безпеку. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: *Економіка*. Том 24. Випуск 2 (75). 2019. С. 16-20.
5. Моначин І., Періг І. Фактори трудової міграції українців в країни Європейського союзу. [Електронний ресурс]. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2019. Вип. 2 (21). С. 292-300. Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19milkes.pdf> DOI: [10.33108/sepd2019.02.292](https://doi.org/10.33108/sepd2019.02.292)
6. Нагорняк Г. Інтелектуальний капітал як вагомий чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємств машинобудівної промисловості України на сучасному етапі розвитку інноваційної економіки. [Електронний ресурс]. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2020. Вип. 2 (23). С. 66-78. Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2020/20ngsrie.pdf> DOI: [10.33108/sepd2020.02.066](https://doi.org/10.33108/sepd2020.02.066)

7. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Постанова Кабінету міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. Урядовий Кур'єр № 156 від 14.08.2020 р.
8. Стратегія регіонального розвитку Хмельницької області на 2011-2020 роки. URL: https://adm-km.gov.ua//doc/doc37_RD_Strategy.pdf.
9. Терещенко Д. А. Формування механізмів державного управління розвитком людського капіталу. Інвестиції: практика та досвід. № 4. 2020 р. С. 103-108. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.4.103](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.4.103)
10. Цимбал О. І. Інституціоналізація механізмів мінімізації ризиків економічної актуалізації людського потенціалу. Review of transport economics and management. 2019. Вип.1(17). С. 180-192.
11. Штока Є. Т. Роль знань у сучасній економіці. Вісник соціально-економічних досліджень. № 2 (61). 2016. С. 127-135. DOI: [10.33987/vsed.2\(61\).2016.127-135](https://doi.org/10.33987/vsed.2(61).2016.127-135)

References

1. Ghorbachova I. V. (2018). Mekhanizmy formuvannja ta rozvytku trudovogho potencialu siljsjkykh terytorij [Mechanisms of formation and development of labor potential of rural areas]. *Ekonomika i suspiljstvo*. Vol. 14. pp. 175-181.
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [The State Statistics Service of Ukraine]. Retrived from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
3. Jermakov O. Ju., Lychuk L. I. (2018). Do problemy formuvannja i vykorystannja trudovogho potencialu na zasadakh stalogho rozvytku siljsjkykh terytorij [To the problem of formation and use of labor potential on the basis of sustainable development of rural areas]. *Ekonomika ta derzhava*. no. 5. pp. 28-33.
4. Kovalj N. V., Korzhenivsjka N. L. (2019). Vplyv trudovogho potencialu aghrarnogho sektoru na demografichnu bezpeku [The impact of the labor potential of the agricultural sector on demographic security]. *Visnyk Odesjkojho nacionaljnogho universytetu*. Serija: Ekonomika. Tom 24. Vyp. 2 (75). pp. 16-20.
5. Monachyn, I., Perig, I. (2019) Faktory trudovoi mihratsii ukraintsiv v krainy Yevropeiskoho Soiuzu. [Factors of labour migration of Ukrainians into the European Union countries]. *Socio-Economic Problems and the State* (electronic journal), Vol. 21, no. 2, pp. 292-300. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19milkes.pdf> DOI: [10.33108/sepd2019.02.292](https://doi.org/10.33108/sepd2019.02.292)
6. Nahorniak, H. (2020) Intelektualnyi kapital yak vahomyi chynnyk zabezpechennja konkurentospromozhnosti pidpryemstv mashynobudivnoi promyslovosti Ukrainy na suchasnomu etapi rozvytku innovatsiinoi ekonomiky [The intellectual capital as the important factor of ensuring competitiveness of the enterprises of mechanical engineering industry of Ukraine at the present stage of development of innovative economy]. *Socio-Economic Problems and the State* (electronic journal), Vol. 23, no. 2, pp. 66-78. Available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2020/20ngsrie.pdf> DOI: [10.33108/sepd2020.02.066](https://doi.org/10.33108/sepd2020.02.066)
7. Pro zatverdzhennja Derzhavnoji strateghiji reghionaljnogho rozvytku na 2021-2027 roky. Postanova Kabinetu ministriv Ukrajinjy (accessed 5 August) no. 695. Urjadovij Kur'jer no. 156 (accessed 14 August 2020).

8. Strateghija regionaljnogho rozvytku Khmeljnyckoji oblasti na 2011-2020 [Strategy of regional development of Khmelnytsky region for 2011-2020]. URL: https://adm-km.gov.ua//doc/doc37_RD_Strategy.pdf
9. Tereshhenko D. A. (2020). Formuvannja mekhanizmiv derzhavnogho upravlinnja rozvytkom ljudsjkogho kapitalu [Formation of mechanisms of state management of human capital development]. *Investyciji: praktyka ta dosvid*. no. 4. pp. 103-108. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.4.103](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.4.103)
10. Cymbal O. I. (2019). Instytucionalizacija mekhanizmiv minimizaciji ryzykiv ekonomichnoji aktualizaciji ljudsjkogho potencialu [Institutionalization of mechanisms for minimizing the risks of economic actualization of human potential]. *Review of transport economics and management*. Vyp. 1(17). pp. 180-192.
11. Shtoka Je. T. (2016). Rolj znanj u suchasnij ekonomici [The role of knowledge in the modern economy]. *Visnyk socialjno-ekonomichnykh doslidzhenj*. no 2 (61). pp. 127-135. DOI: [10.33987/vsed.2\(61\).2016.127-135](https://doi.org/10.33987/vsed.2(61).2016.127-135)

© 2021 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Puluj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

